

Umjetnost koja veliča Boga – primjena aktivnih metoda i kooperativnog učenja u nastavi islamske vjeronauke

- Škola: JU „Osnovna škola Blagaj“
- Školska godina: 2024/2025.
- Nastavnik: Sanel Mehremić
- Nastavni predmet: Islamska vjeronauka
- Razred i odjeljenje: VII razred, odjeljenje B
- Nastavna tema: Islam kao nova svjetska kultura – počeci
- Nastavna jedinica: Umjetnost koja veliča Boga
- Tip časa: Obrada novog nastavnog gradiva

Cilj i sadržaj nastavnog časa

Nastavni čas bio je usmjeren na upoznavanje učenika sa osnovnim vrstama islamske umjetnosti i njihovom duhovnom simbolikom. Posebna pažnja posvećena je arabeskama, kaligrafiji, levhama i epitafima, uz razvijanje svijesti o islamskoj umjetnosti kao načinu izražavanja vjere i veličanja Boga.

Pored usvajanja novih znanja, cilj časa bio je razvijanje sposobnosti učenika za izražavanje mišljenja, saradnju i timski rad. Učenici su podsticani da povezuju umjetničke izraze sa njihovim duhovnim značenjem i da vlastitim riječima objasne značaj pojedinih oblika islamske umjetnosti.

Organizacija rada i korištene metode

Učenici su prije časa podijeljeni u četiri grupe, pri čemu je svaka grupa imala po četiri učenika. Grupe su bile formirane uvažavajući nivoe znanja učenika. U radu su korištene metoda razgovora, usmenog izlaganja, rada na tekstu i grafičkog rada.

Posebna pažnja posvećena je aktivnim metodama i tehnikama rada: grozd, autorska stolica, grupno istraživanje, galerija radova i izlazne kartice, kao i kooperativnoj tehnici Rally Robin. Na taj način učenicima je omogućeno da kroz individualni, rad u paru i grupni rad aktivno učestvuju u procesu učenja.

Uvodni dio časa

Čas je započeo islamskim pozdravom, nakon čega su realizovane uobičajene organizacione aktivnosti i evidentiranje časa. Učenici su, zajedno sa nastavnikom, čas započeli učenjem E'uze, bismille i dove za povećanje znanja, uz prijevod dove. Ovaj dio časa imao je funkciju emocionalne i psihološke pripreme učenika za rad i uvođenja u nastavnu temu.

Učenicima su postavljena pitanja: „Šta je za vas umjetnost?“ i „Gdje sve primjećujemo umjetnost u islamu?“. Na taj način aktivirana su njihova prethodna znanja i iskustva.

Uslijedila je primjena strategije grozd. Učenici su u parovima unutar grupa zapisivali asocijacije, pojmove i riječi koje povezuju sa sintagmom „Islamska umjetnost“. Svoje ideje predstavili su ostalim učenicima, a ključne pojmove zajednički su bilježili na grozdu postavljenom na chart tabli.

Među izdvojenim pojmovima bili su kaligrafija, arabeske, levhe, džamije, Kur'an, ornamentika i Allahova imena. Nastavnik je učenicima dodatno pojasnio pojmove kaligrafije, arabeske i levhe i prikazao odgovarajuće vizuelne primjere putem prezentacije.

Kroz razgovor sa učenicima definisan je pojam islamske umjetnosti i istaknut cilj časa: upoznati osnovne vrste islamske umjetnosti i njihovu duhovnu simboliku te razvijati svijest o umjetnosti kao obliku izražavanja vjere i veličanja Boga.

Glavni dio časa

U glavnom dijelu časa učenici su zapisali naslov nastavne jedinice „Umjetnost koja veliča Boga“. Kao osnova za dalji rad korišteni su udžbenički sadržaji sa stranica 140–143. i dodatni sažeti tekst pripremljen za učenike.

Individualni rad i tehnika „Autorska stolica“

Učenici su individualno pročitali pripremljeni tekst lekcije. Pri čitanju su primjenjivali elemente izražajnog čitanja, uključujući odgovarajući položaj tijela, intonaciju, dikciju, boju glasa, pauze i dramatizaciju. Nastavnik je čitanje pratio putem multimedijalne prezentacije.

Na ovaj način učenici su se upoznali sa osnovnim karakteristikama četiri oblika islamske umjetnosti koja su bila predmet grupnog istraživanja: kaligrafijom, arabeskama, levhama i epitafima.

Grupno istraživanje i Rally Robin

Nakon individualnog čitanja učenici su pristupili grupnom radu. Svaka grupa dobila je radni listić sa zadacima koji su se odnosili na jednu vrstu islamske umjetnosti:

- Grupa 1 – kaligrafija: učenici su istraživali pojam kaligrafije, njenu povezanost sa veličanjem Boga i značaj izbjegavanja likovnog prikaza ljudi i bića u islamskoj umjetnosti.
- Grupa 2 – arabeske: učenici su se bavili značenjem arabeske, mjestima na kojima se koristi, njenom povezanošću sa islamskim pogledom na svijet i njenim značajem za duhovno smirenje.
- Grupa 3 – levha: učenici su određivali šta je levha, šta se na njoj najčešće piše, kako doprinosi veličanju Boga i kakvo mjesto ima u životnom prostoru muslimana.
- Grupa 4 – epitaf: učenici su istraživali pojam epitafa, njegovo mjesto u islamskoj umjetnosti, poruke o vjerovanju i Božijoj veličini te njegov značaj kao historijskog traga islamske umjetnosti.

Učenici su prvo individualno pripremali odgovore, a zatim ih naizmjenično iznosili jedni drugima u paru primjenjujući tehniku Rally Robin. Svaki član grupe imao je priliku da doprinese radu i iznese svoje ideje, odgovore i zapažanja. Učenici su zajednički birali najvažnije informacije i oblikovali konačne odgovore na radnim listovima.

Tokom rada nastavnik je obilazio grupe, pratio njihov rad, davao smjernice i podršku te provjeravao uključenost učenika i ostvarivanje njihovih uloga u grupnom radu.

Nakon završetka grupnog istraživanja učenici su predstavili rezultate rada ostalim grupama. Radovi su postavljeni na chart tablu, čime je omogućeno da svi učenici imaju uvid u rezultate drugih grupa. Nakon prezentacija nastavnik je postavljao dodatna pitanja i podsticao učenike na interakciju i diskusiju.

Vršnjačka evaluacija

U završnici grupnog rada provedena je vršnjačka evaluacija. Svaka grupa odabrala je drugu grupu kojoj je dala povratnu informaciju kroz tri pitanja:

- Šta su naučili?
- Šta im se posebno dopalo?
- Šta bi mogli dodati?

Ovakav način vrednovanja omogućio je učenicima da razmijene mišljenja, uoče kvalitet urađenih zadataka i predlože moguće dopune. Istovremeno su razvijali sposobnost davanja i primanja konstruktivne povratne informacije.

Završni dio časa i refleksija učenika

Na kraju časa korištene su izlazne kartice. Učenici su odgovarali na pitanja prilagođena različitim nivoima:

1. Navedi jednu vrstu islamske umjetnosti.
2. Kako islamska umjetnost izražava veličanje Boga?
3. Koji je tvoj lični zaključak o duhovnoj vrijednosti islamske umjetnosti?

Učenici su kroz odgovore pokazali razumijevanje osnovnih oblika islamske umjetnosti i njihove duhovne dimenzije. Kao primjeri odgovora navedeni su mozaik kao jedna od vrsta umjetnosti, geometrijski uzorci i arapsko kaligrafsko pismo kao načini izražavanja veličanja Boga, te razumijevanje islamske umjetnosti kao izvora duhovne inspiracije i povezanosti sa višim vrijednostima kroz ljepotu i simboliku.

Nastavnik je na kraju časa sažeo ključne zaključke i usmjerio učenike na razmišljanje o usvojenim sadržajima.

Ostvareni ishodi i rezultati rada

Kroz realizovane aktivnosti učenici su prepoznavali i imenovali osnovne oblike islamske umjetnosti, objašnjavali njihova obilježja i povezivali umjetnički izraz sa vjerom i duhovnim vrijednostima.

Na osnovnom nivou učenici su prepoznavali pojam islamske umjetnosti i karakteristike obrađenih umjetničkih formi. Na srednjem nivou povezivali su umjetnost sa veličanjem Boga i upoređivali njene izraze sa drugim oblicima umjetnosti. Na naprednom nivou izražavali su razumijevanje duhovnog značenja islamske umjetnosti i zaključivali o njenoj povezanosti sa ljubavlju prema Allahu i slavljenjem Boga.

Posebna vrijednost časa bila je u aktivnom učešću učenika u svim fazama rada. Kombinovanjem individualnog rada, rada u paru, grupnog istraživanja, prezentovanja i vršnjačke evaluacije učenici su imali priliku da samostalno dolaze do informacija, razmjenjuju ideje i zajednički oblikuju odgovore.

Vrednovanje i kriteriji uspjehnosti

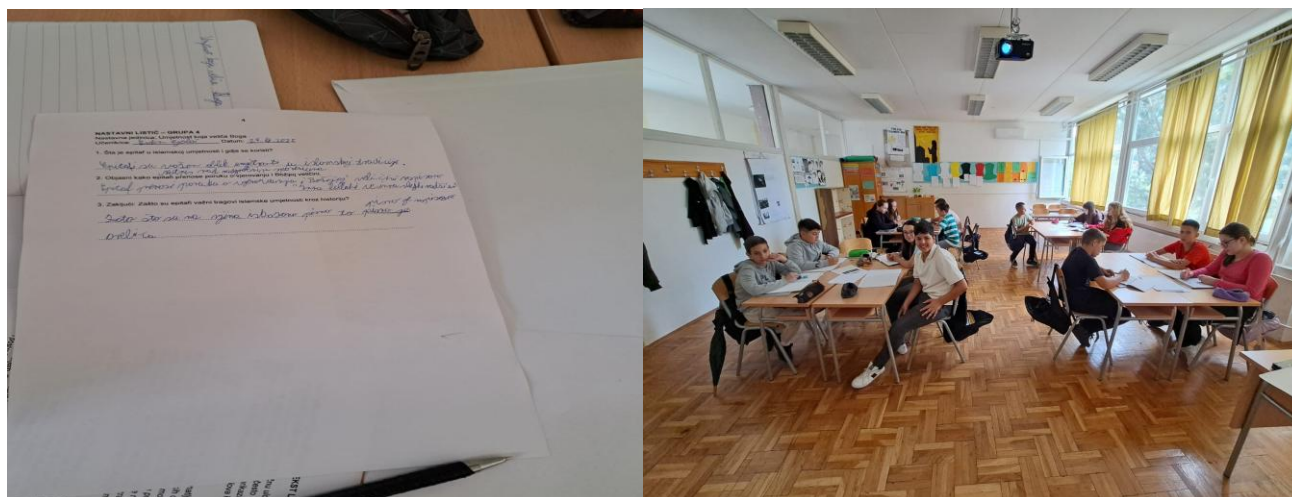
Vrednovanje je bilo usmjereno na različite nivoe usvojenosti znanja. Učenici su, prema kriterijima, mogli pokazati sposobnost prepoznavanja i imenovanja jedne vrste islamske umjetnosti, objašnjavanja njenog značenja i povezivanja sa vjerom, objašnjavanja duhovnih vrijednosti umjetnosti te kritičkog promišljanja o njenoj duhovnoj dimenziji i značaju.

U radu je primijenjena formativna procjena kroz praćenje aktivnosti učenika, grupni rad, prezentacije, vršnjačku evaluaciju i izlazne kartice. Nastavnik posjeduje evaluacijski list za samoevaluaciju i vrednovanje rezultata rada nakon održanog časa.

Korelacija i nastavak rada

Nastavni sadržaj povezan je sa sadržajima drugih nastavnih predmeta, posebno sa Likovnom kulturom kroz estetiku i motive, Historijom kroz razvoj islamske civilizacije, BHS jezikom kroz govorno izražavanje i Informatikom kroz korištenje prezentacije i multimedijalnih sadržaja.

Prilozi:

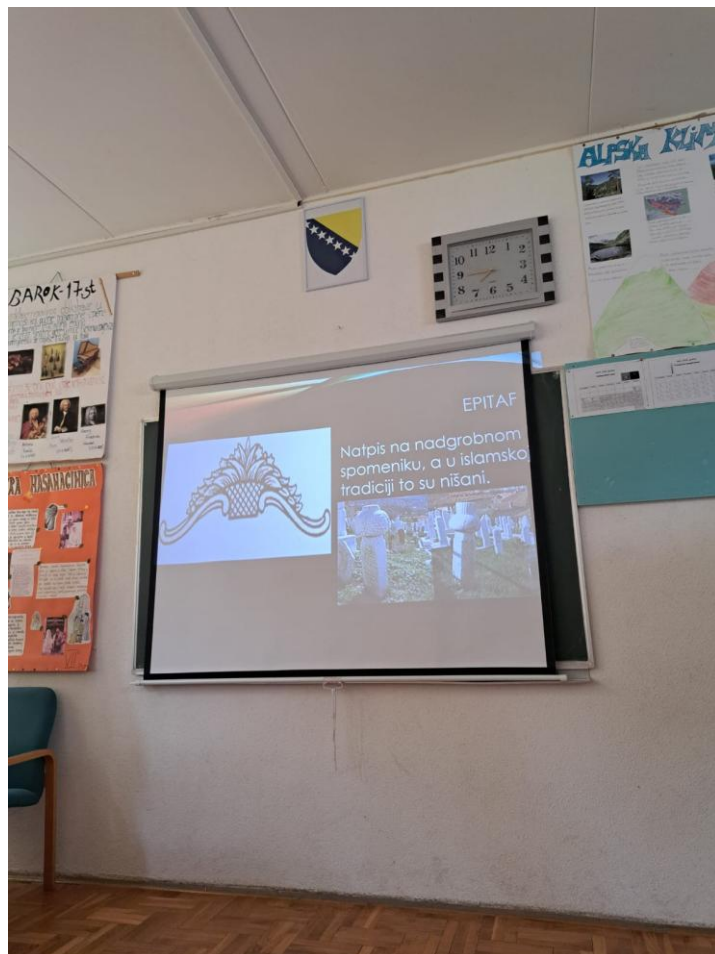

Ul. Pozorišna 13
75 000 Tuzla B&H
Tel. +387 (0)61 141 409
+387 (0)61 146 306
+387 (0)61 139 619
muios@bih.net.ba

MIOS Tuzla
www.ioskole.net

Međunarodno udruženje "Interaktivne otvorene škole" (MIOS), Tuzla

Tel. +387 (0)61 141 409; +387 (0)61 146 306; +387 (0)61 139 619/ Reg. br.: 4209639050000

muios@bih.net.ba - www.ioskole.net